

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1929 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående utsträckning av tillämpningsområdet för lagen angående folkskoleväsendet i vissa städer.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 117, har herr *Thulin* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta att antaga ett av motionären framlagt förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa kommuner på landet.

Beträffande lydelsen av detta lagförslag samt motiveringen för detsamma får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om skolärendenas överflyttning från kyrkoförsamlingen till den borgerliga kommunen har sedan gammalt varit sammanförd med frågan om beredande av möjlighet att införa representativt system i den kyrkliga kommunen i överensstämmelse med vad som gäller för den borgerliga. Ett sådant systems införande skulle tydligen göra kyrkoförsamlingen bättre skickad att handhava skolärendena och följaktligen minska behovet av dessas överförande till den borgerliga kommunen. Å andra sidan skulle skolärendenas överflyttning minska behovet av en kyrkofullmäktiginstitution.

Historik.

Enligt lagen den 25 juni 1909 rörande folkskoleväsendet i vissa städer finnes numera möjlighet att i städer med stadsfullmäktige överföra skolärendenas handhavande från kyrkostämma till stadsfullmäktige.

Vid 1925 års riksdag beslöts i anledning av en då väckt motion och på konstitutionsutskottets hemställan att avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, »att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om utsträckning av lagen den 25 juni 1909 rörande folkskoleväsendet i vissa städer att gälla även för landsbygden». Konstitutionsutskottet anförde i sitt utlåtande följande:

Vid 1918 års urtima riksdag avläts med anledning av en av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I: 18) en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari anhölls om utredning, »huruvida och i vad mån representativt system må kunna införas jämväl i den kyrkliga kommunen». På grund av denna skrivelse tillkallades sedermera, den 9 januari 1919, särskilda sakkunniga för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Dessa sakkunniga upptogo jämväl till behand-

ling frågan om folkskoleväsendets överförande till den borgerliga kommunen. Med hänvisning till detta förhållande blev en vid 1919 års lagtima riksdag väckt motion (II: 222) med förslag till utredning rörande detta spörsmål avstyrkt av konstitutionsutskottet, som likväl uttalade sympatier för motionens syfte, samt avslagen av kamrarna.

Omförmälda sakkunnigutredning har sedermera slutförts, och hava resultaten av densamma sammanförts i ett den 30 december 1922 avgivet »betänkande med förslag till lag om församlingsstyrelse samt till bestämmelser om folkskoleärendenas överflyttning från den kyrkliga till den borgerliga kommunen m. m.». I betänkandet föreslås bland annat, att ärenden rörande folkskole- och fortsättningsskoleundervisningen samt dithörande anstalter skola överföras från den kyrkliga till den borgerliga kommunens kompetensområde. Något förslag i detta hänseende — eller beträffande andra i betänkandet behandlade spörsmål — har emellertid ännu icke framlagts av Kungl. Maj:t och är, enligt vad utskottet inhämtat, icke heller under innevarande riksdag att förvänta.

Enligt nu föreliggande motion skulle lösningen av frågan om folkskoleärendenas kommunala handläggning ernås på en annan linje än den i det återopade sakkunnigbetänkandet angivna. Dessa ärenden skulle nämligen icke *obligatoriskt* överflyttas till den borgerliga kommunen; däremot skulle principerna i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer göras tillämpliga även för landskommunernas vidkommande, varigenom alltså förutsättningar för en *fakultativ* överflyttning av folkskoleärendena inom dessa kommuner skulle uppstå. Liksom enligt lagen den 25 juni 1909 skulle det härvid ankomma på Konungen att efter därom gjord framställning förordna om tillämpning i viss kommun av den nya anordningen för folkskoleärendenas handläggning. Motionärens framställning utmynnar, såsom nämnt, i förslag om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande av lagförslag i denna riktning.

Utskottet finner den i föreliggande motion uttryckta uppfattningen rörande behovet av en ändring av bestämmelserna beträffande folkskoleärendenas kommunala handläggning vara riktig. En överflyttning av dessa ärenden till den borgerliga kommunen, när fullmäktige där finnas, torde genom ärendenas behandling i representativ ordning medföra vissa praktiska fördelar, i det att möjlighet till ett bättre avvägande av olika utgiftsposter mot varandra och till en klarare överblick över den totala utgiftsbördan härigenom skulle vinnas. Särskilt inom de större kommunerna skulle detta säkerligen visa sig vara av stort värde.

Genom att i tillämpliga delar utsträcka giltigheten av lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer också till landskommunerna skulle man på ett enkelt och praktiskt sätt, även utan någon mera genomgripande förändring av hithörande lagstiftning, vinna den fördelen, att den i ett flertal städer med framgång prövade anordningen för skolärendens handläggning jämväl skulle kunna inom en snar framtid komma till användning i de kommuner på landsbygden, där så finnes lämpligt. Det föreslagna tillvägagångssättet ansluter sig till redan prövade förhållanden och innebär sålunda ett fullföljande av grundsatser, vilka även i gällande lagstiftning kommit till uttryck.

Utskottet finner dock en mera ingående jämförande prövning av såväl nu föreliggande som andra förslag i frågan påkallad för att ett väl grundat avgörande skall kunna träffas.

Året efter avlåtandet av nämnda skrivelse om skolärendenas överflyttning till den borgerliga kommunen, eller vid 1926 års riksdag, väcktes motion om införande av kyrkofullmäktiginstitution. Konstitutionsutskottet vitsordade

behovet av möjlighet till representativt system i den kyrkliga kommunen men ansåg den mera påkallade reformen om skolärendenas överflyttning först böra lösas, utan att förknippas med frågan om kyrkofullmäktiges införande, vilken senare fråga i annat fall möjligen skulle kunna fördröja den förras lösning. Utskottets avstyrkande hemställan bifölls av kamrarna.

År 1928 väcktes åter motion om kyrkofullmäktiges införande. Konstitutionsutskottet förklarade sig i likhet med 1926 års utskott finna starka skäl tala för införandet av representativt system i den kyrkliga kommunen. I det läge, frågan dåmera kommit, fann utskottet även en framställning från riksdagens sida vara påkallad. Utskottet hade nämligen inhämtat, att förslag rörande skolärendenas överflyttning i enlighet med 1925 års riksdagsskrivelse varit avsett att framläggas vid den pågående riksdagen men att det kort förut till Kungl. Maj:t överlämnade, av landshövding Hj. L. Hammarskjöld utarbetade förslaget till en allmän revision av kommunalförfattningarna befunnits inverka på frågan om skolärendenas överflyttning, varför propositions framläggande i denna fråga undanskjutits. Utskottet, som beklagade, att frågan om skolärendenas överflyttning icke kunnat lösas självständigt, fann oundvikligt, att även frågan om kyrkofullmäktiginstitutionens införande bleve löst i samband med den allmänna revisionen av kommunalförfattningarna samt hemställde sålunda, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om upptagande till prövning av frågan om införande av en kyrkofullmäktiginstitution i samband med den allmänna revisionen av kommunallagarna och den därmed enligt erhållen upplysning sammanförda frågan om skolärendenas möjliga överflyttning till den borgerliga kommunen». Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer varken förslag till en allmän revision av kommunalförfattningarna eller om kyrkofullmäktiginstitutionens införande att av Kungl. Maj:t föreläggas innevarande riksdag. Förarbetena hava varit så vidlyftiga, att propositioner ej hunnit utarbetas. Frågan om skolärendenas överflyttning har liksom tidigare ansetts så nära sammanhånga med förenämnda frågor, att den ej borde lösas separat, varför icke heller förslag härutinnan är att vänta vid årets riksdag. Utredning i frågan om skolärendenas överflyttning är emellertid i anledning av 1925 års riksdagsskrivelse verkställd. Av myndigheternas yttranden framgår, att vid utsträckning av 1909 års lag att även avse landsbygden åtskilliga detaljspörsmål, vilka icke alls eller med mindre styrka göra sig gällande beträffande städerna, tarva sin lösning. Sådana spørsmål äro, huruvida och på vad sätt lagen skall tillämpas, när skoldistrikt och borgerlig kommun icke sammanfalla, samt huru skall förfaras vid tillsättandet av skollärartjänst, som är förenad med organist- eller klockarbefattning. Vidare påpeka myndigheterna, att därest 1909 års lag utsträcker att gälla även för landsbygden, vissa av lagens bestämmelser böra något modifieras. Slutligen framhålles från många håll, att även vårdens om församlingsbiblioteken borde överföras till den borgerliga kommunen i de fall, då handhavandet av skolväsendet överföres.

Utredningen
i anledning
av 1925 års
riksdags-
skrivelse.

*Utskottets
yttrande.*

I förevarande motion yrkas, att riksdagen omedelbart måtte antaga av motionären framlagt lagförslag i frågan. Lagtexten är delvis kopierad på 1909 års lag och utgöres eljest av hänvisningar till samma lag.

Ehuru utskottet vidhåller sin uppfattning, att frågan om skolärendenas överflyttning till den borgerliga kommunen snarast möjligt bör bringas till lösning, kan utskottet likväl icke förorda bifall till motionen. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, torde frågan icke kunna lösas så enkelt, som motionären tänkt sig. Även de vid den av Kungl. Maj:t verkställda utredningen framtänkta detaljproblemen böra lösas vid antagandet av en lag på ifrågasvarande område. Dessutom kan det förtjäna övervägas, huruvida icke bestämmelserna om skolärendenas överflyttning böra sammanföras i en gemensam lag för land och stad, detta särskilt med hänsyn därtill, att enligt berörda förslag till en allmän revision av kommunallagstiftningen bestämmelserna för land och stad äro sammanförda i en gemensam kommunallag.

Då det, enligt vad utskottet erfarit, nu med bestämdhet kan antagas, att förslag i frågan om skolärendenas överflyttning till den borgerliga kommunen vid nästa riksdag framläggas i samband med förslag till en allmän revision av kommunalförfattningarna och om kyrkofullmäktiginstitutionens införande, får utskottet, i förväntan att så sker, hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 mars 1929.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. von GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Sävström, Strömberg*, David Bergström, Thulin*, Stendahl, G. W. Hansson, Hellberg*, Sandegård*, Sundberg, Alexander Nilsson, Magnusson i Tumhult, Jansson i Edsbäcken*, Persson i Trängen, Pehrsson i Göteborg, Hallén, Andersson i Igelboda, Holmström, Norling i Lesjöfors och Björck i Kristianstad.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.